# דיני ומנהגי פורים שחל בערב שבת

**מתוך לוח יומי לפורים תשפ"א - עם ריבוי הוספות**

מאת המרא-דאתרא וחבר הבד"צ הרב **יוסף ישעי' ברוין** שליט"א

כאן באו רק דינים ומנהגים השייכים לקביעות זו בפרט. שאר דיני ומנהגי פורים ניתן למצוא בלוח.

בר"ד משיחת מוצאי ט"ו בשבט תשל"ז (כקביעות שנה זו)[1]: וויבאלד אז ס'רעדט זיך וועגן מבצע פורים דארף דאס האבן א הכנה בעוד מועד, און הכנה בעוד מועד איז בכמה ענינים אין תורה, תורת חיים הוראה בחיים, איז כמה ענינים אין זמן איז דער שיעור פון שלושים יום, וואס דאס איז חמשה עשר בשבט. וואס דאס איז בכל שנה ושנה, עאכו"כ בשנה זו וואס פורים קומט אויס ביום הששי, במילא וועט דאך דעמאלט א גאנצע שאלה און שינוי הסדרים ווי אזוי מ'זאל דורכפירן דעם מבצע פורים. ס'איז דאך ניט שייכות פארן ערגעץ פרייטאג נאך האלבן טאג, דארף דאך זיין דער שמירת שבת ויו"ט. דאס איז דאך אן ענין וואס מ'דארף דאך אויסהיטען און אפהיטען יענעם און זיין נזהר שלא לגרום אז ביי א צווייטען און ביי א דריטען און ביי כוחו וכח כוחו זאל ניט ארויס אן ענין פון היפך פון שמירת שבת. איז דערפאר בעוד מועד וועט מען מסתם גלייך מאכען די תוכניות, די אלע פלענער, ווי אזוי מ'זאל דורכפירן דעם מבצע פון פורים בשנה זו. (בנוגע בביתו איז דאך דא די דינים אין שו"ע, בנוגע אבער צו מבצע פורים עם הזולת ובכל מקום ובסביבה הקרובה ובסביבה הרחוקה ובכל מקום שידו מגעת...)

שיחות ואגרות קודש בקשר לקביעות שנה זו שפורים חל בע"ש – ראה הנסמן בהערה[2].

## יום חמישי, י"ג אדר, תענית אסתר

המבשלים היום לשבת: באם נצרך לטעום ממאכלי שבת לראות אם יש בו מלח ותבלין, יש לסמוך להתיר לטעום מעט ולפלוט.

## יום ו' ערב שבת קודש, י"ד אדר, פורים

מצוות פורים ניתן לקיימן מנץ החמה (לערך בשעה **6:34** בבוקר) ועד השקיעה (לערך **5:43** בערב). כמובן, שהמדליקות נרות שבת קודש, מוכרחים להקדים לקיים מצוות היום לפני הדלקת נרות שבת (בשעה **5:25**).

אין לעשות מלאכה בפורים. בנוגע לתספורת – כיון שהוא לצורך פורים ושמחה היא לו, יש להקל. ובפרט בקביעות שנה זו שהיא בערב שבת. וכן מותר ליטול צפרניו.

בקביעות שנה זו שפורים חל בערב שבת מקדימים לאכול סעודת פורים בבוקר מפני כבוד שבת, ומה טוב – להתחיל בסעודה קודם חצות היום (בשעה **12:08**)[3], ועכ"פ – לפני שעה עשירית (לערך **2:56**)[4], בכדי שיוכל לאכול סעודת שבת לתיאבון. כשהתחיל הסעודה לפני חצות, מותר לו להמשיך בסעודה אף שנמשכת אחרי זמן מנחה גדולה. אבל אם מתחיל בסעודה אחרי חצות, ימתין עד זמן מנחה גדולה, ויתפלל מנחה לפני'.

מותר להמשיך בסעודה גם אחר כך, אפילו אחרי שעה עשירית. אבל יזהר שלא ימלא כריסו, ויניח מקום לסעודת שבת שיאכלנה לתיאבון[5].

גם מי שאין לו פנאי מחמת הטירדות – ובפרט במבצע פורים – לאכול "סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו" ואוכל רק סעודה קטנה בבוקר קיים מצות "משתה ושמחה", כפשוט[6].

מנחה: אומרים הודו, פתח אליהו וכו'.

**תזכורת:** מרוב הטרדות במצוות היום, להיזהר שלא לשכוח מלהתפלל מנחה.

**תזכורת**: לא לשכוח להשלים שיעורים היומיים, ובפרט – השיעורים השוים לכל נפש, שיעורי חומש[7], תהלים, ותניא[8], ושיעור רמב"ם. וכן לא לשכוח אמירת שמו"ת לפרשת תצוה.

בדיעבד, כשנתאחר אחרי שעה עשירית, מותר לו להתחיל בסעודה גם אחר כך[9] כיון שהיא סעודת מצוה שזמנה היום, אף אם אח"כ לא יוכל לקיים סעודת שבת שבלילה (וראה להלן פרטי דינים בנוגע לסעודת הלילה).

נתאחר ולא אכל סעודת פורים עד קרוב לכניסת השבת, יטול ידיו ויאכל, ויפרוס מפה ויקדש וימשיך בסעודה. אבל לא יקבל שבת תחילה ואח"כ יאכל סעודת פורים, שאין עושים סעודת פורים בשבת[10].

האוכל מבעוד יום, ונמשכה סעודתו עד שחשיכה, אפילו כמה שעות בלילה, מזכיר של פורים בברכת המזון, אם אכל כזית לפני השקיעה, וזאת בתנאי שעדיין לא התפלל מעריב (באמצע הסעודה). ואם לא אכל כזית לפני השקיעה, אינו אומר על הנסים בברהמ"ז. (ובכלל, רוב ועיקר הסעודה צריכה להיות ביום. ועכ"פ יאכל כביצה, או יותר מכזית, לפני השקיעה).

בקביעות שנה זו, הרוצה להמשיך בסעודה לאחרי השקיעה[11] אסור לו לטעום כלום אפילו מים עד שיקדש, ולכן פורס מפה לכסות החלות[12] ומקדש על היין[13] (באמירת ויכולו וברכת היום. ומברך בורא פרי הגפן רק

---

1) ע"פ סרט הקלטה. ועד"ז הוא בר"ד משיחת ש"פ יתרו וש"פ משפטים תשל"ז. וראה שיחת ש"פ משפטים תשל"ד בסופה.

2) ראה לקו"ש ח"ז ע' 50. חי"ז ע' 69. ובלה"ק – ח"מ ע' 196. מכתב כללי מיום י"א אד"ש תשמ"א – נדפס בלקו"ש חכ"א ע' 488. מברק לימי הפורים תשמ"א – שם ע' 498. שיחת ש"פ צו תשי"ד בתחילתה. ש"פ תשא תשמ"ו בתחילתה. פורים תשכ"ה. תשא תשכ"ח בתחילתה. ש"פ תשא תשל"ד בתחילתה. ש"פ תצוה תשל"ז בתחילתה (וכן בהמשך). ש"פ צו תשמ"א. שמח"ת תש"מ. ועוד.

3) סעודה שרגיל בה בימות החול דהיינו סעודה קטנה שאינה של משתה מן הדין מותר לאכלה כל היום, אבל מצוה להימנע מלקובעה מתחילת שעה עשירית ואילך. אבל סעודה גדולה של משתה שאינו רגיל בה בימי החול אסור לקבוע בערב שבת מפני כבוד השבת שע"י שמרבה באכילה ושתי' בערב שבת אפילו בבוקר יותר מדרכו בשאר ימות החול לא יוכל לקיים סעודת שבת שבלילה כראוי. (והוא גם זלזול לשבת. וגם בזה שמשוה שבת לשאר הימים. ובט"ז סרמ"ט סק"א כתב: "דע"י שישתבר יבטל משבת לגמרי". ובראשונים כתבו גם שע"ז נמנעים מלהתעסק בצרכי שבת). ובגיטין לח, ב, הובא חומר העונש בדבר, שנעקרה משפחה אחת שקבעה סעודה בע"ש.

אמנם, אם זמנה היום כגון סעודת פורים (שהיא בגדר סעודה גדולה אבל זמנה היום) מותר לעשות הסעודה בו ביום. (והטעם, ראה בלבוש שם ס"ב, הביאו המג"א סק"ו: שהיא מצוה כמו סעודת שבת ולמה תידחה מפני סעודת שבת ואם אפשר לו לקיים שתיהם מה טוב ומה נעים ואם אי אפשר יזכה בראשונה דכל הקודם זוכה).

ומ"מ, מקדימים ועושים בשחרית, כפס"ד הרמ"א סתרצ"ה ס"ב. וכ"ה בלוח כולל חב"ד. קצוה"ש סס"ט בבדה"ש סק"ח. וראה שיחת ש"פ תצוה ול"ג בעומר תשל"ז. ועוד. וראה בארוכה אצלנו בלוח להושע"ר בנוגע סעודת הושע"ר קודם חצות. וש"נ. וכ"ה ביומן דשנת תשל"ד בס' זכרון דברי שלום ע' סו. ולהעיר שבמנהגים טירנא משמע שעיקר הטעם שעושים בשחרית לפי שאינו מכבוד השבת להפסיק בין מנחה למעריב.

4) ראה שו"ע אדה"ז סרמ"ט ס"ז. סה"ש קיץ ת"ש ע' 37. ובארוכה – קונטרס מנהג ומקורו – סעודת פורים שחל בערב שבת. וש"נ.

ומש"כ **להתחיל** לפני שעה עשירית, והיינו שיכול להמשיך אח"כ, כ"ה בל' אדה"ז שם ע"פ המג"א שם סק"ו. וכ"כ להדיא בשו"ת מהרי"ל סנ"ו: שמתחילין קודם ט' שעות אפי' לא יגמרו אחר ט' שעות. וראה בארוכה בקו"א לשו"ע אדה"ז סרצ"א סק"א. שבילי דוד סרס"ט סק"ב. וצ"ל, שכאן אינו דומה לאכילה בע"פ כדי שיוכל לאכול מצה לתיאבון, כיון שאינו איסור גמור.

5) ראה ערוה"ש סרמ"ט ס"ז.

6) ולהעיר גם מדברי הט"ז סתרצ"ג סק"ב: סעודה הראשונה שאוכל בו ביום קיים סעודת פורים בזה ואין לנו לתלות הדין במה שאנו קוראין לסעודה שאחר מנחה סעודת פורים שהוא לתוספת שמחה.

7) בשנה זו: תצוה ששי–שביעי.

8) השייכות דשיעור תניא דשנה פשוטה לפורים – ראה שיחת פורים תשכ"ג.

9) וא"צ להקפיד לאכול רק "מעט" כבסעודה שלישית בעיו"ט שחל בשבת (מהרי"ל הל' יו"ט. שו"ת מהרי"ל סצ"ד. רמ"א סי' תקכט ס"א. משנ"ב שם סק"ח. ובמהרי"ל מפורש רק "כזית". וכ"כ בא"ר סק"ב. אבל שאר הפוסקים השמיטוהו. וראה שעה"צ סק"י) – דשאני סעודה שלישית, כיון שכבר קיים מצות כבוד ועונג שבת בב' סעודות שלפני', משא"כ בסעודת פורים. ועוד ועיקר, שבשו"ע אדה"ז השמיט ד"ז אפי' בסעודה שלישית. ואולי טעמו לפי שיש לחוש לכתחילה למ"ד שצ"ל "יותר מכביצה". ולהעיר שבסעודת פורים צ"ל סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו" (רמב"ם מגילה פ"ב הט"ו). ומ"מ, החכם עיניו בראשו שלא למלא כריסו.

10) כ"כ בשו"ת זרע אמת ח"ג או"ח סע"ט. התעוררות תשובה ח"ב ס' קעד. הליכות שלמה פורים פי"ט הע' 81. ועוד. וכבר קדמם בשו"ת מהרי"ל סנ"ו בד' השואל, שבעושה כן אין נראה לסעודת פורים ב"א לכבוד שבת. ועוד יש לדון מדין עשאו לילה ותרתי דסתרי. אבל ראה ארחות חיים וכלבו הל' הדלקת נר של שבת סי"ב בשם המכתם. ואולי מיירי שאכלו גם סעודת שבת מבעו"י. וכבר העירו מס' המכתם פסחים קא, א.

11) ועל הנשים להדליק נרות שבת ולהפסיק לאכול עד אחרי קידוש.

12) ובפמ"ג סרע"א בא"א סק"ט שיש לפרוס המפה על כל השולחן. וכן הבין בכה"ח סרע"א סקכ"ו בדעת המג"א. וכ"מ קצת בל' אדה"ז שם ס"י: פורס מפה על השולחן.

13) ומשהגיע בין השמשות הוא זמן קידוש (ורק בליל פסח צריך להמתין עד שחשיכה, ראה גם שו"ע אדה"ז סוסי' תעא). ואסור לטעום מאז אא"כ קידש. ואם אמר בואו ונקדש אחרי פלה"מ נאסר כבר לטעום מאז. ונהגו להמתין בקידוש עד צאה"כ. (ואולי הוא מאותו הטעם שנהגו גם לענין תפלת ערבית בליל שבת להתפלל בזמנה דוקא. וראה גם מע"ר סי' קיז. ואולי גם בכדי שלא לאכול משהגיע ח"ש קודם צאה"כ, שהוא זמן ק"ש. ובפרט שמפסיקים בלא"ה משקיעה מלאכול. ועוד, שי"א לברך בפה"ג והמוציא – ורק משום ספק אין מברכים – וא"כ ה"ז כסעודה חדשה. וראה גם הנסמן בס' ישואל והזמנים ח"א סכ"ז).

ואף שמותר לקדש גם מפלה"מ – ראה משנ"ב סרע"א בבה"ל ס"א ד"ה מיד, דהיינו רק לר"י, אבל לרבנן צריך להמתין עד בין השמשות (או "קודם לשעה זו במעט"). וכ"כ בשו"ת פרי יצחק ח"ב ס"ט. ומ"מ, אנן קיי"ל אם התפלל באותו יום מנחה לפני פלה"מ כר"י יכול לקדש אחרי פלה"מ, ואין לחוש למה שבשאר הימים מתפלל אחרי פלה"מ כרבנן. וכ"ה כבר ברי"ץ גיאות, והובא בי"י סרס"ז ובמג"א שם. וכ"ה בס' העתים סכ"ו. ועוד. (אלא, שלדידי' חיישינן לתרתי דסתרי גם במה שנהגו כרבנן בשאר הימים. ואנן לא קיי"ל הכי. וראה בארוכה במג"א שם. ואף שבמג"א כתב שמשום תוס"ש מותר (וכן מצינו בכמה ראשונים בטעם ההיתר לקדש מבעו"י) – יל"פ בדבריו (כפי שכפה"נ הבין בבה"ל שם) דהיינו רק שמה"ט עבדינן הכא כר"י, ולכן א"צ להקפיד על תרתי דסתרי ביחס לשאר הימים. ושו"מ שהאריך בהבנת דעת המג"א בשו"ת בו תשיב ח"א ס"ח ענף ח. והנה, בשו"ע אדה"ז סרס"ז ס"ב מחד גיסא כתב בתחילת דבריו שדין קידוש כדין תפלה, ומשמע שגם בזה צריך ליזהר לא להתפלל מנחה באותו יום אחרי פלה"מ. אבל במוסגר הוסיף טעם שבתוש"ש נעשה כשבת לכ"ד. ואולי ספוקי מספק"ל

אם לא שתה יין בסעודה[14]), ובוצע מלחם משנה[15] ללא ברכה, ואוכל לפחות כזית חלה (ועדיף יותר מכביצה). וטוב לחוש לאכול כזית[16] לפחות אחרי צאת הכוכבים. בברכת המזון אומר "ועל הנסים"[17] וגם "רצה והחליצנו". ואחר כך מתפלל ערבית של שבת[18].

למעשה, אין המנהג להמשיך בסעודה אחר השקיעה[19], ומכיון שכן, באם מברך ברכת המזון אחר השקיעה, מזכיר "ועל הנסים" ולא "רצה", ולא הרחמן לשבת.

בפורים תשמ"א שחל בערב שבת (כקביעות שנה זו): אחרי תפלת מנחה בשעה הרגילה, נכנס כ"ק אד"ש שוב לבית הכנסת, וציוה לסגור דלת הכניסה אחריו, והתחיל לומר מאמר דא"ח ד"ה ליהודים היתה אורה. עם סיום אמירת המאמר, ביקש שימזגו לו כוס יין ואמר "לחיים", והורה לנוכחים לנצל את הרגעים ולומר "לחיים" ללא הגבלות. התחיל לשיר "ופרצת", עמד על רגליו וענה בברכת "לחיים ולברכה" לכל הנוכחים. ולאחר מכן ביקש למזוג לו כוס יין נוסף, ואמר שוב "לחיים", ואח"כ בירך ברכה אחרונה. לפני צאתו מבית המדרש, הזכיר ע"ד ברכה אחרונה, ויצא תוך כדי הרמת ידו בתנופה להגברת השירה. וכך המשיך לעודד ולהגביר השירה בצאתו לביתו, וכן גם אח"כ בכניסתו שוב לביהכ"נ לקבלת שבת.

בקשר לזמן ההתוועדות בשנה זו, שחל בערב שבת – ראה בלוח למחר (יום ש"ק).

נהגו רבותינו נשיאינו לערוך בהתוועדויות של פורים מגבית עבור "קופת רבינו". בשנת תשי"ד (כקביעות שנה זו) נזכר עד"ז בהתוועדות דיום הש"ק. ושם: קיין מגבית וועל איך ניט מאכען, נאר יעדער איינער זאל גומר זיין איצטער במחשבתו וויפל ער וועט געבן, און אז מען וועט דאס טאן בשעת ההתוועדות דפורים וועט עס זיין בהצלחה. ובשנת תשמ"א נזכר בש"פ שמיני (ושם, שמה שלא נזכר בפורים ובשבת שלאחריו אינו טעם שלא ליתן ח"ן).

## הכנות לשבת

חייב אדם למשמש בבגדיו ערב שבת עם חשיכה [בפרט שלבשו בגדי שבת ויום טוב היום, לכבוד חג הפורים].

לפני שבת ישטוף פניו מכתמי צבע שעליו (לכבוד פורים). שכח לשטוף לפני השבת, מותר לרוחצו בשבת באם הוא צבע לחוד ולא אותיות[20].

נשתכר והקיא ונתלכלך כל גופו ומצטער מזה מותר לרחוץ בצונן בשבת.

יש ליזהר שמחמת הטירדות בשמחת היום לא ישכח מההכנות לשבת, ושלא יבוא לידי חילול שבת ח"ו מתוך שכרות[21].

---

14) והנשים שלא שתו יין בסעודה יברכו בפה"ג לעצמן לפני ברכת היום, או יברכו אח"כ (וכ"ה בנדו"ד בשיחת שמח"ת תשל"א), ובכגון דא, אין לחוש משום הקדמת היום ליין שלא יצא יד"ח (ראה שו"ע אדה"ז סתע"ג ס"ו), דהא חזינן שבאמת לא עביד כב"ש, ראה כעי"ז תהל"ד סרע"א סט"ו בישוב קושיית המנחת פתים שם ס"י. ובאו"א שברכת השומעים אינה נוגעת לגוף הקידוש, כיון שעיקרה דידהו אינה מעכבת. ובאו"א קצת, שלגבי השומעים אין חובה להקדים התדיר – ראה תהל"ד שם סקט"ז. סרצ"ט סק"ה. וי"ל בסגנון פשוט, שבנדו"ד גם לב"ה עושים כן. ואולי ז"כ הגר"א בביאורו לסרע"א סט"ו בסק"ח. ועפ"ז א"ש שבישועו"י סרע"א סק"א שרק יותר טוב לא לעשות כן, ובדה"ח ס"ע ס"ג (הביאו במשנ"ב סרע"א סקס"ג) כ' בכיו"ב (לגבי ברכת המוציא של השומעים) שעושים איסור, ולא שלא יצא, לפי שבאמת אינו כב"ש. ויתירה מזו, שבדה"ח כתב להדיא שבברכת היין של השומעים לית לן בה (ובדע"ת העתיק דבריו (סרע"א ס"ב ד"ה ובדין) גם לגבי יין. ואינו, והיינו לפי שאי"ז נוגע לגוף הקידוש. וראה עוד בהלכות ליל הסדר שתע"א שם סק"ח. אוצר ההלכות סקפ"ו. וראה מה שהאריך בכ"ז אחי וראש הרה"ג וכו' הרמ"ש שליט"א ברורים בשעריים מצויינים בהלכה עמ"ס זבחים צא, א – ע' תרפח ואילך.

ובלא"ה, העצה היעוצה (משום ספק ברכת בפה"ג) גם לאנשים שמי שלא השתתף בסעודה יקדש ויברך בפה"ג.

15) כ"כ בערוה"ש סרע"א סי"ג. ועוד. וכ"ה בשיחת יום ב' דר"ה תשל"א. וכן המנהג. וגם מש"כ בשו"ת האלף לך שלמה או"ח סי' קיג – היינו רק למ"ד שא"צ לברך המוציא. ולדידן אינו מברך רק משום סב"ל. ולכאו' תלוי גם בגדר לח"מ (ראה לקו"ש חל"ו ע' 58 ואילך). וראה שו"ת מגדנות אליהו ח"א סי' קמו.

ויש להסתפק אם אפשר להוציא אחרים בלח"מ בכגון דא, שאף שחובת לח"מ מתקיימת ללא הברכה כבכגון דא (וראה שו"ת להורות נתן ח"ו או"ח ס"ו סק"ה וסק"ז. מנחת שלמה ח"ב סוסי' ה. ועוד), אין הכרח שיכול להוציא אחרים עי"ז, כיון ש(לא רק שאינו מוציאם בברכת המוציא, שעי"ז יוצאים לח"מ כפס"ד אדה"ז סתע"ב סס"ד, אלא שאפשר לצאת גם בל"ז, ראה א"א מבוטשאטש סעד"ר, והובא בלקו"ש חי"א ע' 244, אבל כאן) אין גם שמיעת הברכה (וכמ"ש אדה"ז סעד"ר ס"ד. וכ"ה בא"א שם להדיא שיוצאים בשמיעה. וכ"ה בספרו כתבי דע"ק או"ח סעד"ר. וכ"כ בקצה המטה סתרכ"ה סקע"ט. וכ"מ דעת שו"ת ר' טיאה ווייל סכ"ו שצריך שמיעה עכ"פ), כ"א אחיזת ובציעת הפת, והמסובים אוכלים מפת שבצע בעה"ב (ראה בהדרת קודש נאשאד יט, א. שו"ת חיים ברצונו סי"א. דברי יציב או"ח סי' קכו. קנין תורה ח"א ספ"ח. הסכמה לס' ויגד משה. בא"מ שו"ת ח"ה סע"ה סק"ג (ובהמשך הדברים כתב שלא לסמוך ע"ז). לב אברהם סמ"ה. הררי קדם ח"ב ספ"ט. ובשו"ע אדה"ז סער"ד שם משמע דתרוויהו בעינן, שמיעת הברכה ואכילת הפת). וראה כמה אופנים באנציקלופדיא תלמודית ערך לח"מ ע' תקצח ואילך. וש"נ.

ומהיות טוב, הטוב טוב שכאו"א יברך לעצמו בדאפשר.

16) הנה, בס' זה השולחן ח"א סרצ"ט ר"ל שכיון שי"א שסעודת שבת צ"ל כביצה או יותר מכביצה, יאכל לכתחילה יותר מכביצה. אבל ראה שיש"כ פנ"ד הע' קלח שבנמצא כבר בתוך הסעודה עדיף וא"צ רק כזית. אמנם, בנדו"ד גרע טפי, שהתחיל בחול (ולא קיבל שבת), ואכל לשם סעודת פורים ולא לשם שבת, משא"כ במתחיל אחרי שקיבל עליו תוס"ש. ועוד, שכיון שי"א שבנדו"ז מברך המוציא ורק משום ספק ברכות נמנעים ה"ז כסעודה חדשה. וכ"כ להדיא בכגון דא במשנ"ב סרע"א בשעה"צ סקמ"ג. ועוד, שבשו"ע אדה"ז סרצ"א ס"ב לגבי ס"ג מוכח שגם בנמשך בסעודה צריך לאכול יותר מכביצה אחרי חצות. והנה, בקובץ תשובות ח"א סכ"ה כתב דס"ג חמור יותר, עיי"ש. אבל בשו"ע אדה"ז סעד"ר ס"ו שבכלל י"א שצ"ל יותר מכביצה. וכ"ה שם סתרל"ט סי"ז. ומש"כ אדה"ז בסרס"ז ס"ג לאכול רק כזית – וכ"ה במקור הדברים – בס"ח סרס"ט. ובשל"ה מס' שבת נר מצוה בהגה (קלג, ב) – י"ל שכיון שהוא רק לחומרא – שהרי בנדון דידי' אכל לשם סעודת שבת בזמן תוס"ש – כל כי האי לא החמירו עליו. (ודוחק לומר שיני הכזיתים מצטרפים לכביצה, שהרי צ"ל תכופים זל"ז בשיעור כדא"פ, ראה כעי"ז סידור אדה"ז סדר נט"ו לסעודה סי"ח ובתורת מנחם לשם. וגם מאי שנא מס"ג שנמשך בה מלפני חצות, כנ"ל). ולכן בנדו"ד, אם קידש מבעו"י ואוכל כזית אחרי קידוש, צריך רק עוד כזית אחר צאה"כ. אבל בקידש אחרי צאה"כ יאכל יותר מכביצה אחרי צאה"כ.

17) וכמנהגו (סה"ש תש"ד ע' 40. אג"ק חי"ד ע' מג) ביו"ט שחל בע"ש, שאומרים רצה ויעו"י (שהוא תרתי דסתרי וגם היפך הסדר), אף שכבר קידשו לפנ"ז. וכן בר"ח שחל במוצ"ש (ס' המנהגים ע' 35, אף שאין הזכרת ר"ח חובה). והה"נ בעל הנסים (אף שאין הזכרתו חובה, וי"א שמה"ט אין לאומרו אחרי אמירת רצה – שו"ע אדה"ז סי' קפח סי"ז. ובקצוה"ש סמ"ז סקכ"ב כתב מה"ט שיותר טוב לחוש להאומרים שא"א ועה"נ משום הפסק ויאמרו בהרחמן. אלא שהמג"א עצמו כתב בסתרצ"ה סק"ט לומר ועה"נ (אבל לא נזכר שם אמירת רצה). ואולי טעמו דפורים שאני שהזכרת ועה"נ חמירא טפי, שי"א שמחזירין אותו (ראה מג"א שם) משא"כ בחנוכה (ראה מג"א סתי"ט סוסק"א). ועוד להעיר שאמירת ועה"נ עדיף טפי מיעו"י, לפי שאומרו קודם רצה ואי"ז ממש תרתי דסתרי. ובנדו"ז, עוד טעם בדבר מחמת שהוא בט"ו שהוא פורים לבני מוקפים, כמ"ש המאירי כתובות ז, א).

18) י"א שעדיף להתפלל ערבית תחילה, לפי שבאופן כזה אין אומרים ועה"נ בברהמ"ז (כפס"ד אדה"ז סי' קפח סי"ז), ולא יכנס לשקו"ט בתרתי דסתרי. אבל המג"א סתרצ"ה סק"ט כתב שעדיף לברך ברהמ"ז תחילה ואח"כ להתפלל ערבית, בכדי להוציא עצמו מפלוגתא (שי"א שגם אחרי מעריב אומרים ועה"נ. ואולי ה"ט שההתוועדות דפורים מעולם לא היתה באופן כזה. ועוד להעיר, שעיקר הטעם אינו שייך כ"כ בהתוועדות דיו"ט האחרון, שאכלו מעט מאד, ובודאי אינו גורע מהתיאבון בסעודת שבת. ולהעיר משו"ע אדה"ז סרמ"ט סק"ג לחד שינויא, שכשממשיך בסעודה ואינו מפסיק האצטומכא פתוחה לאכול לתיאבון. וראה גם מנוה"ט סרמ"ט סק"ח. וראה גם שו"ע אדה"ז סרצ"א ס"ג. אבל בתוד"ה סמוך – פסחים צט, ב, לתי' בתרא, שבמפסיק בהלל והגדה דמיא לסעודה אחרת לגבי אכילה לתיאבון. ואולי הה"נ במפסיק בקידוש. ואכן כ"ה להדיא בשו"ת חת"ס או"ח סע"ו (בדעת בה"ג). ועוד, שבנדו"ז י"א שצריך לברך בפה"ג והמוציא מחדש – ורק מחמת ספק אין מברכים – וה"ז כסעודה חדשה). וגם ע"פ קבלה – ראה כה"ח שם סקכ"ב. וכ"ה בשם אדמו"ר מוהריי"ב נ"ע בלשמע אזן שם).

[ובלא"ה, גם בכל סעודת פורים שהמנהג להמשיך תוך הלילה, כתבו הפוסקים שיברך ברכת המזון תחילה ויאמר ועל הנסים, ואח"כ ילך לבית הכנסת להתפלל ערבית, ואח"כ יכול לאכול ולשתות ולשמוח עוד דהא מצוה בשמחה בשני ימים. ובספר סדר היום הזהיר ש"לא יתעכב בסעודה עד חצי הלילה כדי שלא יאחר ק"ש ותפלה, כי לא תקנו דבר כדי לקלקל ח"ו, אלא יעשה באופן שזה וזה יתקיים בידו, וחפץ ה' בידו יצלח". ולהעיר, שגם בנוגע לנדו"ד גופא, בפורים שחל בע"ש ונמשכה סעודתו לליל שבת, כתב המג"א שם שיברך ברכת המזון תחילה ואח"כ יתפלל ערבית בכדי שלא ישתכר ולא יברך ברהמ"ז].

וביחוד, נוגע למבצע פורים – ראה שיחת מוצאי ט"ו בשבט תשל"ז שהוועתק בתחילת הלוח, שצריך לסדר מבצע פורים באופן שנזהר בעצמו וגם שומר על אחרים שתהא שמירת שבת, ושלא יצא מזה שנגרם אצל אחרים היפך דשמירת שבת ח"ו, אפילו אצל כוחו וכח כוחו, עיי"ש.

20) ראה שו"ת באתרא דרב (כת"י) סי' יג'יד.

21) ובמכ"ש מזה שגם הסעודה עושים בשחרית מפני כבוד שבת. ובמנהגים טירנא הוסיף בטעם הדבר גם שלא לקלקל סעודת שבת. וכ"כ ביוסף אומץ (האן) סתתשי"ד: מכל מקום צריך לחכם להיות עיניו בראשו לדקדק שלא

---

וראה לשמע אזן ע' קמא ע"ד פורים תרפ"ז שחל בע"ש (ושם: כמדומה רפ"ו. אבל אינו מתאים לקביעות השנה) בלעניגראד, שאמר כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע: איר דארפט דאס ניט ווען. וראה שיחת ש"פ משפטים תשל"ד בסופה. ולמעשה לא נהגו כן בהתוועדויות דפורים במשך השנים, וההתוועדות נדחתה לש"ק.

ואפילו בהתוועדויות דיום האחרון של יו"ט הפסיקו לנהוג בזה – ראה שיחת יום שמח"ת תשד"מ [ועד"ז כבר לפנ"ז מאז יום שמח"ת תשל"א). ובשיחת יום שמח"ת תשמ"ח: שאין פורסים מפה ומקדשים לאחרי שפסקו לנהוג כך בחב"ד. (ובהנחה אחרת משיחה הנ"ל: בחב"ד אין נוהגים לעשות פורס מפה ומקדש). ויתירה מזו, שבשנים האחרונות (מאז ר"ה תנש"א) נדחית ההתוועדות דסיום ומוצאי יו"ט לגמרי (גם ללא אכו"ש) לשבת שלאחריו. ובשיחת ליל ו' דחה"ס תנש"א נזכר בסיבת הדבר (גם) בכדי לצאת מכל הענינים והספיקות בהענין דפורס מפה ומקדש וכו'. (וכן נאמר מלכתחילה בטעם שלא תהא התוועדות בשמח"ת בשנת תשל"א – ראה משבחי רבי ע' 155).

ובכלל, כ"ק אד"ש עצמו מעולם לא נהג בזה – ראה שיחת יום שמח"ת תשי"ז. יום ב' דר"ה תשכ"ד. וראה סה"ש תש"ד ע' 39 ובהערת כ"ק אד"ש לשם. (ובשיחת תשי"ז שם שהוא מטעמים ידועים. ולהעיר משו"ע אדה"ז סרע"א סי"א שכל בעל נפש יש לו ליזהר לכתחלה שלא לבא לידי כך ויפסיק סעודתו ויברך ברכת המזון קודם שיגיע זמן קידוש היום. והיינו לא רק מצד הספק בדין ברכת המוציא אלא גם בברכת בפה"ג, וכדמוכח במקורו במג"א סק"י: כי יש הרבה דעות בדינים אלו. (ומה שאנ"ש לא נזהרו בזה בהתוועדות דיו"ט אחרון שחל להיות בע"ש, וכ"ה בס' המנהגים ע' 57, כיון שהחומרא רק לבעל"פ. ומה שלא הקפידו להתחיל לפני שעה עשירית, שכצ"ל גם בממשיך אח"כ ע"י פריסת מפה וקידוש (ראה שו"ע אדה"ז סוסי' תעא. ואולי שאני התם שהוא איסור מדינא. וילה"ר שגם בע"ש אסור גם באופן כזה (באם היא ס"ג של משתה שאין זמנה היום), ממשה"ק הראשונים מ"ש האיסור לקבוע סעודה להא דקיל"ן שאוכל עד שתחשך, וחילקו בכמה אנפי, כנ"ל, ול"כ ליישב בפשיטות – כמ"ש ברויטב"א וחי' הרמ"ה גיטין שם – שבממשיך בסעודה אחרי הקידוש שאני וש"ד) – כיון שאינו מעשי, ומצד מעלת וחשיבות ההתוועדות דחו הזהירות להתחיל לפני שעה עשירית שהיא רק למצוה. וגם אא"פ לה"ר מזה לסעודת פורים שהיא ס"ג של משתה וחמורה יותר. ואולי ה"ט שההתוועדות דפורים מעולם לא היתה באופן כזה. ועוד להעיר, שעיקר הטעם אינו שייך כ"כ בהתוועדות דיו"ט האחרון, שאכלו מעט מאד, ובודאי אינו גורע מהתיאבון בסעודת שבת. ולהעיר משו"ע אדה"ז סרמ"ט סק"ג לחד שינויא, שכשממשיך בסעודה ואינו מפסיק האצטומכא פתוחה לאכול לתיאבון. וראה גם מנוה"ט סרמ"ט סק"ח. וראה גם שו"ע אדה"ז סרצ"א ס"ג. אבל בתוד"ה סמוך – פסחים צט, ב, לתי' בתרא, שבמפסיק בהלל והגדה דמיא לסעודה אחרת לגבי אכילה לתיאבון. ואולי הה"נ במפסיק בקידוש. ואכן כ"ה להדיא בשו"ת חת"ס או"ח סע"ו (בדעת בה"ג). ועוד, שבנדו"ד י"א שצריך לברך בפה"ג והמוציא מחדש – ורק מחמת ספק אין מברכים – וה"ז כסעודה חדשה). וגם ע"פ קבלה – ראה כה"ח שם סקכ"ב. וכ"ה בשם אדמו"ר מוהריי"ב נ"ע בלשמע אזן שם).

[ובלא"ה, גם בכל סעודת פורים שהמנהג להמשיך תוך הלילה, כתבו הפוסקים שיברך ברכת המזון תחילה ויאמר ועל הנסים, ואח"כ ילך לבית הכנסת להתפלל ערבית, ואח"כ יכול לאכול ולשתות ולשמוח עוד דהא מצוה בשמחה בשני ימים. ובספר סדר היום הזהיר ש"לא יתעכב בסעודה עד חצי הלילה כדי שלא יאחר ק"ש ותפלה, כי לא תקנו דבר כדי לקלקל ח"ו, אלא יעשה באופן שזה וזה יתקיים בידו, וחפץ ה' בידו יצלח". ולהעיר, שגם בנוגע לנדו"ד גופא, בפורים שחל בע"ש ונמשכה סעודתו לליל שבת, כתב המג"א שם שיברך ברכת המזון תחילה ואח"כ יתפלל ערבית בכדי שלא ישתכר ולא יברך ברהמ"ז].

וביחוד, נוגע למבצע פורים – ראה שיחת מוצאי ט"ו בשבט תשל"ז שהוועתק בתחילת הלוח, שצריך לסדר מבצע פורים באופן שנזהר בעצמו וגם שומר על אחרים שתהא שמירת שבת, ושלא יצא מזה שנגרם אצל אחרים היפך דשמירת שבת ח"ו, אפילו אצל כוחו וכח כוחו, עיי"ש.

20) ראה שו"ת באתרא דרב (כת"י) סי' יג'יד.

21) ובמכ"ש מזה שגם הסעודה עושים בשחרית מפני כבוד שבת. ובמנהגים טירנא הוסיף בטעם הדבר גם שלא לקלקל סעודת שבת. וכ"כ ביוסף אומץ (האן) סתתשי"ד: מכל מקום צריך לחכם להיות עיניו בראשו לדקדק שלא

ראה גם לקט יושר ע' 156 שאע"פ שמדינא מותר אין נוהגים כן.

צדקה לפני שבת, כרגיל בכל שבוע (נוסף למצות מתנות לאביונים במשך היום).

בטעם שאין עושים עירוב תבשילין בפורים שחל בע"ש – ראה בהערה[22].

הדלקת נש"ק 5:25 (18 דקות לפני השקיעה).

נאנס ולא קרא מגילה מבעוד יום, יכול לקרוא גם אחרי שקיבל שבת, ללא ברכה. ואפילו אחרי כניסת השבת, קורא בין השמשות ללא ברכה (אבל לא אחרי צאת הכוכבים)[23].

## ליל שבת קודש פרשת תצוה, ט"ו אדר, שושן פורים

אסור ליתן שום דבר במתנה לחבירו בשבת ויום טוב. ואף שמותר ליתן מיני מאכל ומשקה שלצורך היום, אין לשלוח מנות במוצאי פורים (במקום שמותר בהוצאה), מאותו טעם שאין שולחים מנות בערים המוקפים בשבת[24].

מותר לטלטל המגילה בשבת זו כשאר כתבי הקודש[25].

אין ראוי להתחפש בשבת זו[26].

תפלות שבת כרגיל. בלכה דודי, אומרים "ברנה ובצהלה" כרגיל בכל שבת.

יש ליזהר שלא לטעום לפני קידוש.

כשמאיזה סיבה אי אפשר להמתין עד אחרי מעריב, אפשר לקדש אחרי צאת הכוכבים לפני תפלת ערבית, אבל אין לאכול מזונות יותר מכביצה אלא אם כן ממנה שומר שלא ישכח ק"ש (ותפלה) של ערבית.

מי שאינו רוצה לשתות יין, יש לו לדחוק את עצמו בקידוש הלילה לשתות ממנו (ולא יקדש על הפת או על חמר מדינה), או ישמע מאחרים המקדשים על היין. כשגם זה אי אפשר, וגם אין באפשרות לשתות מיץ ענבים, יקדשו על הפת (ולא על חמר מדינה).

צריך לאכול במקום הקידוש לאלתר אחר הקידוש, שאין קידוש אלא במקום סעודה. ואם אכל כזית מחמשת המינים יוצא בזה ידי חובתו. ולעת הצורך יש לסמוך על דברי האומרים שאפילו שתה רביעית שלימה מכוס הקידוש (ולא רק רוב רביעית) יוצא בזה ידי קידוש במקום סעודה. ומכל מקום אם אפשר טוב שישתה עוד רביעית שלימה מלבד רוב רביעית שיוצא בזה ידי חובת קידוש כדי לצאת לדברי הכל.

אף שמצוה להמנע מלאכול שום דבר אחר קידוש קודם אכילת עיקר סעודת שבת דהיינו לחם שמברכים עליו המוציא, לפי שאם יאכל ממאכל אחר קודם אכילת הלחם לא יאכל הלחם לתיאבון, מותר לאכול תחילה מיני מזונות (אחרי שקידש על היין כדי שיהא קידוש במקום סעודה) ולאכול לחם לאחר זמן[27].

הרוצים לשתות מים אחרי קידוש קודם הסעודה יזהרו לשתות מים פחות מרביעית[28]. ואם שתה רביעית מברך אחריו בורא נפשות.

כיון שאכל יותר מכביצה פת יצא ידי חובתו. וי"א שבכזית בלבד יצא ידי חובתו. ויש להחמיר לכתחילה כסברא הראשונה אם אפשר לו. וכשאי אפשר ואוכל רק כזית, יטול ידיו ללא ברכת על נטילת ידים. ואם יש קצת אונס שלא יוכל לסעוד בלילה, יכול לדחות הסעודה עד למחר, שיאכל ג' סעודות ביום[29], ובלבד שיקדש בלילה ויאכל מיד אחר הקידוש כזית מחמשת המינים או שישתה עוד רביעית יין, אבל אם אין שם אונס אין לעשות כן.

סוף זמן קידוש לבנה: כל ליל שבת, ט"ו אדר[30]. כמובן, שאסור לטלטל הסידור בשבת במקום שאין עירוב.

## יום שבת קודש פרשת תצוה, ט"ו אדר, שושן פורים

אין אומרים 'אב הרחמים' לפני מוסף.

אם שכח או עבר ולא קידש בלילה יש לו תשלומין למחר כל היום, ויאמר (סדר קידושא רבה של היום עד "ויקדשהו" ואח"כ יאמר) כל הקידוש של הלילה מלבד פרשת ויכולו. ואסור לו לשתות אפילו קודם התפלה לפני קידוש[31].

התוועדות: בשנים שחל פורים בערב שבת (תשי"ד, תשל"ד, תשל"ז, תשמ"א) נערכה ההתוועדות דפורים בשבת שושן פורים[32]. בשנת תשי"ד נטל כ"ק אד"ש ידיו לסעודה וחילק כוס של ברכה במוצ"ש אחרי תפלת ערבית.

> בשנת תשמ"א באמצע ההתוועדות אמר: פורים בשנה זו האט אן ענין מיוחד וואס איז פארבונדן מיט ירושלים ווי געוועדט פאר פורים, וואס לכבודו פון ירושלים דארף מען מאכן נאך א התוועדות מיוחדת. אויב מ'וועט עס אבער מאכן נאך מנחה וועט ווערן א גאנצע שקו"ט פון טירחא דציבורא וכו', איז וויבאלד אז ס'איז שוין געווען איצטער א הפסקה, און ס'איז דא די עצה צו פורש מפה זיין על המזונות [כ"ק אדמו"ר שליט"א פרס מפה] וכיו"ב, מיט נאך כמה ענינים[33], וועט דאס פארריכטן ווי א צווייטע התוועדות.

---

ישתכר לגמרי וימלא בטנו יותר מדאי בהשכמה רק יבסם עצמו בבוקר ויראה שיתן חלק גם לסעודת שבת. וראה בט"ז סרמ"ט סק"א בטעם האיסור **בכלל** לקבוע סעודה ומשתה בע"ש "דע"י שישתכר יבטל משבת לגמרי". וראה בשיחת מוצאי ט"ו בשבט תשל"ז (נעתק לעיל בתחילת הלוח) ע"ד הזהירות שהתתעסקות במבצע פורים לא תגרום ח"ו לחשש דחילול שבת. ובשיחת שבת שו"פ תשל"ז (והועתק להלן בלוח, ביום השבת) שאף אם בע"ש מקום לחשש שלא יהא בגדר "עד דלא ידע" כדי שלא יחסר עי"ז מהכנות לשבת, אבל בשבת אין מקום לחשש. וראיתי באיזהו מקומן, שאצל כמה צדיקים ראו במוחש שאף שיין קשה פחד דקדושת השבת מפיגו.

[ולהעיר מהמובא בכ"מ (ראה שו"ת האלף לך שלמה שפ"ה. ועוד) בטעם שבט"ו כשחל בשבת דוחים סעודת פורים עד אחרי השבת, לפי שבשבת ל"ש החובה לבסומי עד דלא ידע, כיון שצ"ל זכירת השבת, "לדעת כי אני ה' מקדשכם", שלא להסיח דעתו מקדושת השבת. (אבל בירושלמי ובפוסקים הוא מטעם אחר מילפותא דקרא. אמנם בחמדת ארי' סתרפ"ח ס"ג סק"ג העמיס כן בד' הירושלמי, עיי"ש). ובכ"מ כתבו להדיא שאין לבני הכרכים לקיים "עד דלא ידע" בט"ו, שלא יבוא מזה לידי חילול שבת – ראה חמדת ארי' שם. מטה ראובן סתרפ"ח ס"ו (מכת"י – בקובץ ספונות חו' יט). ועוד. ויש להסמיך לזה מש"כ במנחת שבת ריש הל' שבת בשם תולדות יעקב יוסף (ר"פ קדושים), שראוי (ובפ"פ בשלח כתב שאסור) לבל יסיח דעתו מקדושת ומורא השבת כל היום ק"ו מתפילין. ושם, שמהראוי והנכון גם לאנשים פשוטים כערכנו ליזהר בכ"ז, כי החוש יעיד אשר בהיסח הדעת אפי' בשעה מועטת קל לבוא לידי חילול שבת ח"ו. ובשו"ת השביט ח"ה סי' קח כ' לחדש, שבשבת אין נוהג סעודת פורים, לפי ששואלין ודורשין בענינו של יום, ואא"פ לקבוע סעודה וכש"כ להשתכר ולישן בעידן בי מדרשא. אבל ראה בקדמות ספר הזהר לרד"ל בענף ה סק"ד (ע' צג – בהוצאת תשי"א) שמפרש בד' מגיד מישרים (פ' ויקהל) שבט"ו שחל בשבת עושים משתה ושמחה (כדעת מהרלב"ח, וגם לדעת הירושלמי שהסעודה באחד בשבת קצת משתה ומשחה ודאי נוהג בשבת), וכאו"א מותר לשתות יין כמה שירצה, אבל לו ביחוד הזהיר המגיד שלא ישתה יותר מי"ד כוסות במשך היום והלילה, יעו"ש].

22) בשו"ת בנין שלמה ח"ב סמ"ח שבחול ל"ש תקנת ע"ת שיכול לקנות מאכלי שבת אחרי סעודתו, וכעי"ז כתב בהתעוררות תשובה דלקמן. ויש שכתבו שכיון שקיבל משלו"מ יש לו לסעודת שבת – זכרון שמואל ע' קמז. ובהתעוררות תשובה ח"ג סתצ"ד (וראה שם בהערת המהדיר בשם הכת"ס) שע"ת לא יועיל שלא ישכח כיון שקיים לבסומי עד דלא ידע. ובארחות חיים מספינקא בהגהות דברי ישראל בסוה"ס לסתרצ"ה ס"א, שלא ישכח לברור מה יפה לשבת, כיון שאוכל בשחרית משום כבוד שבת. ובשו"ת דברי ישראל ח"ג סל"ט שכיון שאינו חייב בסעודת פורים בפת לכן ל"ח שישכח מנה יפה.

23) וראה פמ"ג סתרצ"ב במ"ז סק"ג. וע"ת התעוררות תשובה סי' תצג ובהגהות עקבי סופר שם. חשוקי חמד מגילה ע' סג–ד. ריץ כצצי סכ"ט. ולא חשו לגזירה דרבה בכגון דא שקורא בין השמשות. וראה שו"ת הרי יהודה ח"א סמ"ד – לענין בני הכרכים. ולא זכר שר ד' הפמ"ג הנ"ל (אף שאין הנידונים דומים לגמרי).

ופשוט, שה"ה – וכש"כ – בנוגע למשלוח מנות, שהרי להלכה מותר ליתן מתנה בשבת מיני מאכל ומשקה שלצורך היום (וראה גם בין הדברים בשו"ת באתרא דרב פורים ח"א סכ"ב, אף שלכתחילה אין שולחים מנות בפורים דמוקפים שחל בשבת, כבהע' הבאה). וגם במתל"א, אף שה"ז שבות לקנות קנין שחמור משאר שבותים, הרי מותר ליתן מתנה לצורך מצוה (ואכ"מ בגוף הענין), וכש"כ בנדו"ד במצוה מד"ק ומצוה עוברת. ועוד ועיקר, שיכול ליתן מאכל ומשקה שלצורך היום. וכן לענין סעודת פורים, במי שלא אכל במשך היום, שיקדש תחילה ויאכל סעודת פורים (ואף שיש שכתבו להתיר בביה"ש גם ללא קידוש (ע"פ שו"ת בנין עולם ס"ז. מנח"א ח"א סל"ג. פרי יצחק ח"ב ס"ט. ועוד), אין סיבה להתיר בכגון דא, שהרי יכול לקדש תחילה, וכיון שכבר נכנסה שבת בלא"ה לא ירויח סעודת פורים ביום. אמנם, בקיבל שבת מבעו"י, יש מקום להתיר כנ"ל. וכ"כ בפורים משולש פ"א הע' כד. ובכגון דא, יש לדון גם משום קבלה בטעות).

24) הוצאה, עובדין דחול, מתנה, מוקצה, פריעת חוב, גזירה דרבה וכו' – ראה הנסמן בס' פורים משולש דבליצקי פ"ה הע' לז. וראה שו"ת באתרא דרב שם. ואף שיש מקום לבע"ד לחלוק ולחלק בין הדבקים, יש להחמיר בבפנים.

25) וגם למחמירים – היינו רק לבני הכרכים (וראה הנסמן בשו"ת הרי יהודה ח"א סמ"ג), או בפורים שחל במו"ש משום הכנה, וכן גם בקביעות הנ"ל מפלה"מ ואילך לפי שגזרו בטלטול כיון שזמן קריאה היא (ראה הנסמן אצלנו בלוח לפורים תשע"ז). אבל בקביעות שנה זו ולבני הפרזים אין חשש בדבר – ראה שו"ת שו"מ מהדורא תליתאה ח"ג סכ"ט.

26) ראה כעי"ז בלקט יושר ע' 156, שאין ראוי להתקשט יותר משבת אחר, שמא יעשה קשר של קיימא או שמא יתפור תפירה. (אבל מדינא כמובן שאין איסור בדבר – פורים משולש (דבליצקי) פ"ד ס"י).

27) שנוסף לזה שאין למחות ביד המקילין (כיון שמן הדין אין חיוב גמור לאכול סעודת שבת לתיאבון), הרי מותר לכתחילה לאכול פת הבאה בכיסנין שנאכלת לתענוג ולמתיקה וגוררים את התיאבון וממשיכים הלב למאכל, וכן אם אינו רוצה לאכול עכשיו אלא לאחר זמן מותר לו לאכול דבר מועט אחר הקידוש (ראה בכ"ז בקו"א סרמ"ט סק"ג וסק"ד). ועוד ועיקר שלפי הגהת מהרי"ל עה"ג בשו"ע אדה"ז סי' קפח ס"י יוצא יד"ח סעודת שבת גם במיני מזונות.

28) לצאת מחשש ספק ברכה אחרונה – ראה שו"ע אדה"ז סערב"ב סי"ג שכתב שיברך אחריו. אבל הוא במוסגר. וראה בא"ח ש"א נשא ס"ב. שו"ת רב פעלים ח"ב או"ח סמ"ז.

ואף שבסי' קעד ס"ו כתב אדה"ז להלכה שלדידן שא"צ לברך על המשקין תוך הסעודה מברך ברכה אחרונה, ומדוע כאן בקידוש הוא רק במוסגר – אולי טעם הספק בשותה אחרי קידוש, כיון שהקידוש הוא מצרכי הסעודה ו"טפל לסעודה" וכאילו שתהו בתוך הסעודה", וא"כ כמו שברכת בפה"ג שעל הקידוש פוטרת המים מברכה ראשונה, מקום לומר שגם המים נפטרים מברכה אחרונה ע"י ברכת המזון שלאחר הסעודה, כיון שגם הם בגדר "כאילו שתהו בתוך הסעודה". וראה קובץ העו"ב הל' קידוש והבדלה (כולל צ"צ, יהושת"ו) ע' רעט בטעם ההכרעה לברך ברכה אחרונה.

29) וגם להמחמירים – מותר לעשות כן כשהוא באופן שאינו יכול לאכול, כגון שהי' לו סעודת מצוה בע"ש, או שקץ במזונו – תורת שבת סעד"ר סק"ג. וראה בכה"ח שם סקי"ז שע"פ הזהר צ"ל כל סעודה בזמנה דוקא.

30) ולכתחילה אין מקדשים בליל שבת אא"כ בנתאחר זמנו. וראה שו"ת באתרא דרב (כת"י) א'קכט.

31) ראה שו"ת האלך לך שלמה או"ח סי' קכא. ארחות חיים סרפ"ט סק"ו. פסקי תשובה ח"א ספ"ב בהערה. כה"ח סרפ"ט סקי"ח. שו"ת שביבי אש או"ח ח"ב סמ"ט. וילה"ע שבנדו"ד לדעת הראב"ד שבת פכ"ט ה"י (בתי' בתרא) ה"ז עיקר חובת קידוש. וראה מש"כ הגרח"י ע"ה אייזנבאך בדעת אדה"ז בקובץ העו"ב מטו"מ תש"ע. [ויש מקילים, עכ"פ בשתיית מים – שו"ת שערי דעה ח"ב ס"ב. בצה"ח ח"ג ס"א ואילך. שש"כ פנ"ב הע' לב].

32) וראה אג"ק ח"ח ע' רמז (כ"ט אד"ר תשי"ד): כיון שהסעודה ע"פ שו"ע צריך שתעשה ביום ו', הנה בדעתי שתהי' ההתוועדות בסמיכות לה, היינו בש"ק בהמשך להקידוש. (וכן נק' שם ע' רצא: "בהתוועדות פורים"). ובר"ד יו"ד אד"ש תשי"ד נזכר שההתוועדות תתקיים בש"ק אחרי מנחה, ותימשך עד הלילה כדי שגם אלה שדרים במרחק קצת יוכלו להשתתף בהתוועדות.

33) ולהעיר מכעי"ז בשו"ת קול אליהו ח"ב סכ"ח (והביאו כה"ח סתרפ"ח סקמ"ו) בשם תיקון יששכר, לגבי בני הכרכים, שיעשו סעודה בפ"ע בשבת אי איכא שהות, ואם לא יאכלו מאכל נוסף לשם פורים. (ובתיקון יששכר בפנים (כט, א) – הוא בשינוי קצת).

בכמה שיחות קודש[34] נתבאר השייכות דשבת לשמחת פורים (בשבת שלאחרי פורים בכלל, ובפרט כשחל ט"ו אדר בשבת), שרק ע"י השבת אפשר להגיע לשמחת פורים, שבשבת ישנה ההכנה לפורים (ולאידך – גם מעלה לגבי פורים), ומה"ט נדחית סעודת פורים בערים המוקפות חומה בקביעות כזו ליום ראשון. ולאידך גיסא, מזה גופא שאין מערבין שמחה בשמחה, שמחת דשבת עם שמחת פורים, מוכח שדומים ושייכים זל"ז.

משיחת שושן פורים תשל"ז: ער ברענגט אין שאילתות, ועד"ז אין בה"ג, אז מר ברי' דרבינא פלעג פאסטן כל ימות השנה חוץ פון תרי יומי דעצרתא, די צוויי טעג פון שבועות, און חוץ פון תרי יומי דפורייא. וואס די הוספה אין דעם על המסופר בגמ' (פסחים סח, ב) איז אז ער זאגט תרי יומי דפורייא לשון רבים, דאס הייסט, סיי י"ד סיי ט"ו, און אויף ביידע זאגט ער אז דאס איז עדיף כיום שניתנה בו תורה . . . איז עד"ז מובן אויך בנדו"ד, אז אע"פ אז דער ענין וואם יום ט"ו (שושן פורים) האט דעם זעלבן חיוב פון משתה ושמחה ווי יום י"ד, ברענגט זיך ניט אין פוסקים מערניט אז "ירבה קצת בסעודה", אעפ"כ איז דאס אויך פארבונדן מיט הלכה למעשה. וואורום בנוגע דעם ענין פון איסור תענית והספד, איז דא דער איסור בשושן פורים אזוי ווי בפורים פאר אלע אידן; און בנוגע דעם חיוב פון משתה ושמחה – איז עכ"פ בנוגע צו יחידים, איז דא דער חיוב פון משתה ושמחה בשושן פורים אזוי ווי בפורים ממש. וואס מכהנ"ל מובן אז אויך ביום ט"ו, שושן פורים – איז שייך דער ענין פון משתה ושמחה אזוי ווי ביי פורים. דער ענין פון משלוח מנות און מתנות לאביונים, איז נאר אין דעם ערשטן טאג, אבער דער ענין פון משתה ושמחה, איז דא אין ביידע טעג. ובפרט בקביעות שנה זו וואס פורים איז חל בערב שבת, וואס דערפאר איז מען מקדים אז סעודת פורים זאל זיין אינדערפרי, מפני כבוד השבת – וויל דאך אבער שבת ניט ליידן אז צוליב אים זאל מען ממעט זיין אין די שמחה פון פורים, וואס דערפאר איז דאך דער מנהג אז בשבת שושן פורים, מאכט מען א שמחה גדולה וואס דערפון איז מובן נאכמער אז בשושן פורים דארף זיין דער ענין פון משתה ושמחה אזוי ווי בפורים ממש[35].

בהמשך ההתועדות נזכר: איך האב נעכטן גערעדט מיט א אידן, און אים געפרעגט ווי קומט דאס אז ער האלט ניט ביי "עד דלא ידע"? האט ער מיר געזאגט אז אזוי ווי פורים איז דאך בערב שבת, און מ'מאכט די סעודת פורים בבוקר כדי ס'זאל ניט שטערן צו די הכנות אויף שבת, במילא האט ער מורא צו זיין אין אופן פון "עד דלא ידע", ווייל ער האט מורא פון דעם שו"ע, טאמער ווועט ער עפעס פארפעלן אין די הכנות צו שבת [וואס מ'דארף טאקע מאכן די סעודה בבוקר, ווארום אזוי שטייט אין שו"ע, מ'דארף אבער ניט מדייק זיין און קוקן אויפן זייגער צי ס'איז קודם חצות אדער לאחר חצות]. איז בנוגע צו ערב שבת, איז דא דער תירוץ אז ער האט מורא אז ס'וועט עפעס פעלן אין די הכנות צו שבת, במילא קען ער ניט זיין אין אן אופן פון "עד דלא ידע", אבער איצטער איז דאך שבת, וכאמור לעיל אז בשושן פורים איז אויך דא דער ענין פון משתה ושמחה אזוי ווי בפורים, קען מען דאך איצטער מקיים זיין דעם "עד דלא ידע". . . איינער זאל זיך מוסר נפש זיין מקיים זיין דעם ענין פון "עד דלא ידע" און דערמיט מוציא זיין דעם גאנצן עולם[36].

בן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגילה בי"ד, ואח"כ נזדמנה לו בט"ו, קורא אותה בט"ו ובלא ברכה. אבל בקביעות שנה זו שחל בשבת, אין לו לקרוא ואפילו ללא ברכה[37].

**תזכורת:** מרוב הטרדות בהשלמה לשמחת פורים, להיזהר שלא לשכוח מלהתפלל מנחה.

**תזכורת:** לא לשכוח להשלים שיעורים היומיים, ובפרט – השיעורים השוים לכל נפש, שיעורי חומש, תהלים, ותניא, ושיעור רמב"ם.

מנחה: דרשו חכמים (על פסוק ישיחו בי יושבי שער ונגינות שותי שכר וכתוב אחריו ואני תפלתי וגו') אמר דור לפני הקב"ה רבש"ע אין אומה זו כשאר אומות העולם אומות העולם כשהם שותים ומשתכרים הולכין ופוחזין ואנו לא כן אלא אע"פ ששתינו ואני תפלתי וגו' ולכך הנהיגו לומר ואני תפלתי קודם קריאת התורה בשבת מנחה שקורין בשביל יושבי קרנות כדי להודות ליוצרנו שלא שם חלקנו כהם שהם פוחזין כל היום ואנו אף היושבי קרנות שבנו מתאספים לשמוע תורה.

אין אומרים 'צדקתך' במנחה.

**הלכתא למשיחא:** כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם כולם מבטלים עבודתם בבית המקדש, ובאים לשמוע מקרא מגילה. בזמן הגלות, כשחל בשבת בני כרכים מקדימין וקוראין המגילה בערב שבת, שהוא יום ארבעה עשר. בנוגע לקריאת המגילה בקביעות זו לעתיד לבוא - ראה בהערה[38].

מוצאי שבת קודש בשעה **6:26**.

## יום ראשון, ט"ז אדר
## פורים משולש בערים המוקפות חומה

בכ"מ נתבאר המעלה דשיתסר (ושיבסר) באדר הסמוכים לימי הפורים, ועד שישנה קס"ד לקרוא מגילה אז (וקס"ד בתורה הוא ג"כ תורה), והיינו שהשייכות בדרך שלילה, ולכן אח"כ גם אינו עובר ב"ולא יעבור" או "בל תוסיף". ועד שכשחל ט"ו בשבת עושים המוקפים סעודתם בט"ז (נוסף לזה שט"ז באדר הוא יו"ט במגילת תענית שהתחילו לבנות חומת ירושלים) – ראה הנסמן בהערה[39].

במכתב כללי לקראת פורים תשמ"א[40]: "כשחג הפורים חל ביום ששי הרי בירושלים עיר הקודש נמשך חג הפורים, לגבי כמה וכמה ענינים, ביום הראשון שלאחריו: סעודת פורים, בשמחת פורים, משלוח מנות וכו'. **מיד** בראשית תקופת הגלות, עם חורבן בית המקדש הראשון, קיבלו בני ישראל על עצמם שלא לשכוח את ירושלים, לזכור אותה, ולהעלותה על ראש כל שמחה, כפי שאומר דוד נעים זמירות ישראל, בספר התהלים. לפיכך היה מן הראוי והנכון וטוב מאד שיהודים **בכל מקום** יוסיפו ביום ראשון[41] . . ענינים רבים של שמחה: בדברי תורה (שהם הרי משמחי לב), לשמח יהודים מתוך אהבת ישראל, ואם מתאים ונחוץ – על ידי משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, ובמיוחד על ידי כנסים לחיזוק היהדות מתוך "ירושלים" יראה שלימה (את ה'). . ועל ידי כל האמור להתאחד עוד יותר עם ירושלים, שאליה אנו מפנים את פנינו מדי יום בכל תפלה: "והתפללו אל ה' דרך העיר אשר בחרת", אותה בחר הקב"ה והנחילה לכל אחד מישראל ולכל ישראל – לנצח, נחלת עולם".

בשיחת ש"פ תשא, ט"ז אדר תשכ"ח נתבאר בנוגע לשמחת פורים בט"ז אדר[42], שכאשר יש ענין של שמחה אצל חלק מבנ"י, אלו שדרים בערים מוקפות חומה, הרי זה צריך לפעול שמחה אצל כל בנ"י, גם אצל אלו שדרים בערי הפרזים, שהרי ישנה מצות עשה מן התורה "ואהבת לרעך כמוך", שלכן צריך לשמוח בשמחת רעהו כמו בשמחתו, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר, שההוכחה הטובה ביותר לקיום מצות "ואהבת לרעך כמוך" היא כאשר רואים שמצטער בצערו של חבירו ושמח בשמחתו, ועד שהשמחה שלו גדולה יותר משמחת חבירו.

יש להרבות קצת בסעודה[43]. ולכן, אף שמותר להתענות תענית חלום (ויארצייט), לא יתענה תענית רשות[44].

אומרים תחנון כרגיל[45].

---

34) ראה גם שיחת ש"פ תשא תשי"ח. תשא תשכ"ח (ונת' בשיחות הנ"ל, שעפ"ז – כ"ה גם כשט"ז חל בשבת, עיי"ש).

35) ראה בהמשך ההתועדות שם ההוראה מיוחדת משושן פורים שחל בשבת פרשת תצוה.

36) ולענין "לבסומי" בשבת בכלל – כבר העירו משבת סז, ב. וראה שו"ע אדה"ז סרצ"ב ס"ג.

37) משום גזירה דרבה – כ"כ בספר יהושע פסקים וכתבים או"ח סרכ"ו. וי"א שאסור גם בטלטול בכגון דא, ובכ"מ שקו"ט לענין קטן בן כרך שהגדיל בט"ו, וכן לענין בן כרך שנאנס ולא קרא בי"ד. וראה הנסמן בשו"ת הרי יהודה או"ח ח"א סמ"ג. ואף שאין הנידונים דומים (שי"ל דגזירה דרבה שייכת רק כשפורים חל בשבת), למעשה אין לקרוא גם בזה.

38) והנה, בכ"מ שלעת"ל תתבטל גזירה דרבה (ראה אצלנו בלוח לר"ה ש"ז לענין תק"ש, ובלוח לסוכות לענין ד' מינים. ואכ"מ). וכן אם הטעם משום שעיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה, ואם ד"ז שייך לעת"ל. אבל בטורי אבן מגילה ה, א שלהטעם דד"י שעיניהם נשואות וכו' שמכלחילה תיקנו חובת קריאת המגילה בחול כשחל בשבת. ובלקו"ש שכ"ה גם לדעת רבה, שמצות קריאת המגילה נקבעה אחרי גזירה דרבה – ראה לקו"ש ח"ז ע' 50. חי"ז ע' 69 הע' 25. ח"מ ע' 196 הע' 25. ובאמת, כבר כ"כ בצל"ח מגילה ד, ב בחידושי נכד המחבר. וילע"ע בכ"ז.

39) ראה לקו"ש חי"א ע' 324 ד"ה מחרת יום הפורים. חכ"א ע' 197 הע' 11. סה"ש תנש"א ח"א ע' 374 הע' 113. שיחת ש"פ תשא תשכ"ד. ש"פ צו תשכ"ה. ש"פ תשא תשכ"ח. תשא תשמ"ב. תשא תשמ"ה.

40) אגרות מלך ע' רמג ואילך. נדפס באידיש בלקו"ש חכ"א ע' 490 ואילך.

41) במכתב שם: "יום ראשון פרשת שמיני", שהיא פרשת השבוע בקביעות שנת כתיבת המכתב – תשמ"א.

42) ושם, אפילו בשנים שט"ו אדר לא חל ביום השבת.

43) כמ"ש הרמ"א שמרבים בסעודה בט"ו. וא"כ כשחל בשבת, יש לעשות סעודה ביום ראשון – כ"כ בנימוקי או"ח סתרפ"ח סק"ב (ע"פ שו"ת עולת שמואל (קוידר) סי' קי שהפרזים עושים סעודת שו"פ כבני הכרכים). ושם שאינו יוצא יד"ח במוצ"ש. וראה פורים משולש פ"ז ס"א. אבל יש שנהגו במוצ"ש – ראה מעגל טוב (הוצאת ירות"ו, תשי"ט) ע' כב. משנת יעקב ח"ג ע' סז. מקראי קודש פורים פנ"ג. דיני ומנהגי פורים משולש (שטערנבוך) סי"ד. ודעביד כמר עביד.

44) פורים משולש (דבליצקי) פ"ז ס"א.

45) וכן מוכח בכה"ח סתרפ"ח סקמ"ז (וש"נ) שרק בירושלים א"א תחנון, אבל בשאר עיירות גם באהקת"ו אומרים. והב"ד גם באורח נאמן סקל"א. ועוד, שאפי' בחברון שהיא מעיירות המסופקות נהגו לומר תחנון, ראה מכתב מאליהו (מאני) סע"ה. ובפרי האדמה תפלה פ"ג, שהובא בכה"ח שם, הביא שאפי' בירושלים גופא נסתפקו אם לדלג תחנון (בשחרית). והבו דלא לוסיף עלה. וראה גם מבית לוי גל' טו. חוט שני שבת ח"ד ע' שסג. אשרי האיש ח"ג ע' שכא. ובפרט שגם בירושלים אינו רק בגדר תשלומין ולא עיקר זמנו. ומפורש כתב בשו"ת מהרלב"ח סל"ב שגם אם עושים הסעודה בט"ז מותר מעיקר הדין בהספד ותענית לבני הפרזים. וכ"ה בחי' ר' מאיר שמחה מגילה ה, ב. וכן נוהגים אנ"ש גם באה"ק בערי הפרזים לומר תחנון (למרות המנהג אצל כמה באה"ק (וייש שנהגו כן גם בחו"ל) שלא לומר משום כבודה והשתתפות בשמחתה של ירושלים. ולהעיר מחולין מט, ב: "אינהו מיכל אכלי ולדידן מיסתם נמי לא סתים". ובפרט שמרבים בסעודה בערי הפרזות ג"כ. וכ"כ בטעם מנהגם בפורים משולש שם. וראה גם הנסמן בנט"ג (הל' פורים המשולש פכ"ה הערה ו), ושם גם בשם כ"ק אד"ש. ואין שמועה זו נאה ומבוססת. ואולי הכוונה רק לכללות הענין שיש להשתתף בשמחת בני ירושלים, וכבמכתב הנ"ל, וכן בשיחת שושן פורים תשל"ז, הובא לעיל, להשתתף בשמחת יחידים שבט"ז יש להם חיוב משתה ושמחה כפורים ממש. ולהעיר, שגם בעל פורים המשולש חזר בו ממש"כ בספרו זה השולחן וכתב שם פ"ז ס"א בהע' ה לומר תחנון, עיי"ש. וגם בהוספות ומילואים שכתב לאחמ"כ וחזר בו שוב, כתב כן רק בנוגע לערי ישראל באה"ק ולא בחו"ל).